

Recenzja

Kamil Janicki

Epoka hipokryzji. Seks i erotyka w przedwojennej Polsce

Spółeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2015, s. 476, ilustr., ISBN 978-83-240-3057-6

W serii „Ciekawostki historyczne” zasłużonej oficyny wydawniczej ukazały się trzy książki Kamila Janickiego, którego zainteresowania dotyczą głównie okresu II Rzeczypospolitej. Uprzednie książki opisywały: pierwsza – największe zbrodniarki, druga – „pierwsze damy” i skandalistki. Obecnej książce autor przypisał charakter popularnonaukowy. Niemniej wnikliwe wykorzystanie wielu różnorodnych źródeł czyni z książki pozycję w dużej mierze naukową. Sprawiają to: rozliczne przypisy (ponad 680!), wyimki z czasopism (43), wspomnień i pamiętników (20), prozy i publicystyki (14) oraz literatury z epoki (123) i współczesnych nam lat (64). W polskim i obcojęzycznym piśmiennictwie spotykamy publikacje prasowe, literackie, medyczne i społeczne. Wśród często frywolnych ilustracji (blisko 80) przeważają reprodukcje z „Nowego Dekameronu” i „Amorka”.

Właściwą treść ujęto w prolog, siedem rozdziałów i epilog. W dziedzinie seksuologii i erotyki mowa polska wykazuje już to brak własnych określeń, już to ich niejasność (czy wulgarność) lub korzysta z nazw obcojęzycznych, głównie łacińskich, medycznych. Stanisław Kurkiewicz opracował i wydał *Słownik płciowy* (Kraków 1913) z tysiącami określeń, które się nie przyjęły. Mimo wielu trudności prowadził w Małopolsce (zwłaszcza w Krakowie w swej „Poradni Płciowniczej” przy ul. Batorego) liczne własne obserwacje, diagnostykę, terapię i instrukcję pacjentów. W prasie ukazywały się liczne artykuły polskie i tłumaczone. Na uwa-

gę zasługuje wydanie przez Stanisława Higiera czterotomowej *Encyklopedii wiedzy seksualnej* (Warszawa 1937). Była ona rozszerzonym tłumaczeniem niemieckiego dzieła opracowanego przez Maxa Marcuse’a. Dużo wniosło poznanie w Polsce prac Richarda Krafft-Ebinga (*Psychopathia sexualis*), Magnusa Hirschfelda, Zygmunta Freuda oraz książek Teodora Henryka van de Veldego i słynnej *Kamasutry*. Dalszy wpływ miały pisma literatów, zwłaszcza Tadeusza Boya Żeleńskiego, Zofii Nałkowskiej, Ireny Krzywickiej oraz lekarzy (np. Wiktor Grzywo-Dąbrowskiego). Z priorytetów polskich autor podaje Henryka Jordana (biologiczny opis aktu w obu płci, orgazmu u kobiet) i Izraela Froma z Konina, który po udaniu się do Niemiec stał się Juliussem Frommem („odkrywca” prezerwatyw).

Problematyka rozdziałów ma za tło warunki polityczne, gospodarcze, edukacyjne, wyznaniowe i obyczajowe. Wykład dostarcza też ważnych informacji sprzed założonego okresu i po nim, nie omija też zdarzeń pozakrajowych. Pierwszy rozdział zajmuje się „dorosłymi zabawami” gimnazjalistów, życiem seksualnym dziewcząt, seksem przedślubnym i bez ślubu oraz grą wstępną. W drugim czytamy o zgubnych skutkach samogwałtu, odkrywaniu autoerotyzmu przez Polaków i o erotycznych zabawkach-gadżetach. Trzeci rozdział opowiada o zdradach małżeńskich, o tym, gdzie wolno lub nie wypada się kochać, o erotyce w podróży i na wakacjach oraz o prostytutce, kile i walce z prostytutką. Roz-

dział czwarty omawia zagadnienia kultu ciała a pornografii, seksu na łamach prasy, erotyki w filmie i na scenie oraz polskiego przemysłu pornograficznego. Tematem piątego rozdziału są reguły seksu i noc poślubna, pożycie dla początkujących i zaawansowanych, zachowanie się mężczyzny w łóżku, seks zbiorowy i miłość francuska. Szósty rozdział omawia zabezpieczenia przed ciążą, narodziny nowoczesnej prezerwatywy i początki antykoncepcji kobiecej. Ostatni rozdział traktuje o homoseksualistach i lesbijkach. Epilog wspomina

o dawnych niebezpiecznych próbach czasowej sterylizacji mężczyzn i kobiet metodami radiacyjnymi, chirurgicznymi, szczepiennymi (nasieniem) i chemicznymi. Książkę zamyka zabawny przedwojenny sennik erotyczny. Strona edytorska dzieła zasługuje na uznanie.

Książkę należy polecić przyszłym i obecnym medykom, pedagogom (w tym edukatorom seksualnym), socjologom, historykom medycyny-seksuologii, a także wszystkim innym zainteresowanym bez medycznego przygotowania.

Henryk Gaertner